

مدارس فرانسوی در ایران

تعداد قابل ملاحظه‌ای سند تحت عنوان مدارس خارجی در ایران در زیرمجموعه اسناد آموزش و پرورش در سازمان اسناد ملی فهرست شده و در دسترس قرار گرفته است. اسناد مدارس فرانسوی نیز در این عنوان قرار می‌گیرد. البته این اسناد شامل سال‌های اولیه و تاسیس این مدارس نمی‌شود، بلکه عموماً مربوط به مکاتبات این مدارس با وزارت معارف است. بدیهی است در نخستین سال‌های تاسیس مدارس فرانسوی که امور نگهداری اسناد و مکاتبات نظم و نسق درستی نداشته، تلاشی برای حفظ و نگهداری این‌گونه نامه‌ها و اسناد نشده است و یا لاقلاً سندی از این دوران در سازمان اسناد موجود نیست؛ اما به هر حال کمیت اسناد موجود، قابل ملاحظه و مبین گوشه‌ای از فعالیت فرانسویان در امور فرهنگی ایران است. این مدارس عبارت بودند از: مدرسه سن لوئی، فرانکو پرسیان، سن ژوزف، ژاندارک و آلیانس بنی اسرائیلی.^۱

۱- مدرسه سن لوئی

این مدرسه که مخصوص پسران بود توسط میسیون لزاریست^۲ فرانسه در سال ۱۸۶۲م^۳ (۱۲۷۸ ق - ۱۲۴۱ ش) تاسیس شد. رئیس میسیون لزاریست ایران در سال ۱۳۴۳ ش هدف از تاسیس مدرسه را این‌گونه شرح می‌دهد: «بر خاطر خطیر همایونی مخفی نیست که میسیون کاتولیک لزاریست در ایران مشغول کار است این میسیون خدماتی کرده و تاسیس مدرسه سن لوئی و سایر خدمات پدران لزاریست نشانه آن بوده است که مایل بوده‌اند به کشور ایران که از آنها پذیرایی صمیمانه نموده، صادقانه خدمت کنند. ما از این خدمات خادمین سابق میسیون افتخار می‌کنیم و پیشینیان ما راههایی برای ما معین کرده‌اند که ما پیروی از آن را افتخار و شرافت خود می‌دانیم و خدمت به ایران بدون در نظر داشتن نفع شعار ما می‌باشد».^۴ در آغاز مدرسه دارای ۵ کلاس بود و دانش‌آموزان پس از گذراندن کلاس‌های اول تا چهارم تصدیق‌نامه خود را از وزارت معارف دریافت می‌کردند، ولی در پایان کلاس پنجم

تصدیق‌نامه ابتدایی فرانسه به آن‌ها داده می‌شد.^۵ پنج سال پس از آن در گزارشی از مدارس خارجی در ایران چنین نوشته شده است: «این مدرسه دارای دوره کامل ابتدایی و دوره اول متوسطه می‌باشد. در دوره ابتدایی شاگردان خود را در آنجا حاضر کرده و در آخر هر سال تحصیلی با سایر داوطلبان به دارالفنون رفته امتحان می‌دهند»^۶ به استاد سالنامه وزارت معارف در سه سال بعد تا سال چهارم متوسطه شاگرد پذیرفته می‌شد. [هرچند به تعداد اندک] تعداد محصلین مدرسه ۱۷۰ نفر بود که ۳۵ نفر آن‌ها در کلاس تهیه [آمادگی] بودند.^۷ این کلاس مخصوص اتباع خارجی و تعداد شاگردان ایرانی آن بیش از ۵ نفر نبود.^۸ موادی که در مدرسه تدریس می‌شد از قرار زیر بود: انگلیسی [تا ششم ابتدایی]، فرانسه، سانس (علم‌الاشیاء) تاریخ و جغرافی عمومی، فارسی (ساعت درس فارسی نصف دروس انگلیسی و فرانسه بود). عربی، تاریخ و جغرافی ایران، حساب، سیاق، مشق خط و نقاشی.^۹ قرآن و شرعیات را باید در خارج از مدرسه تحصیل نموده و امتحان بدهند.^{۱۰} در گزارش بازرسی از مدرسه نسبت به تدریس دروس ریاضی و هندسه اظهار رضایت و از پیشرفت در آن به خوبی صحبت به میان آمده، اما وضعیت ساختمان و کلاس‌های درس و میز و نیمکت و صحن مدرسه نامناسب بوده و برای تفریح و ورزش واجد شرایط حفظ الصحه نبوده‌اند. تنها موقعیت مدرسه از حیث محل^{۱۱} رضایت‌بخش تشخیص داده شده است.^{۱۲} در سال ۱۳۳۰ ق (۱۲۹۱ ش) بنا به درخواست سفارت فرانسه و پیشنهاد وزارت معارف مبلغی به عنوان بودجه به مدارس فرانسوی تخصیص داده شد.^{۱۳} این اعانه شامل مدرسه سن لوئی نیز شده بود و ماهیانه صد تومان به این مدرسه اختصاص داشت.^{۱۴} در مقابل مدرسه موظف بود شاگردانی را که وزارت معارف به آن مدرسه معرفی می‌کرد، مجاناً بپذیرد.^{۱۵} شرایط پذیرش رایگان شاگردان، برای مقطع متوسطه عبارت بود از نداشتن بضاعت مالی و دارا بودن تصدیق دوره ابتدایی^{۱۶} همچنین مدرسه موظف بود هر ماه صورتی از ورقة تحصیلی این شاگردان به وزارت

معارف ارسال کند.^{۳۷} در میان اسناد موجود مقدار زیادی از اسناد مربوط به شاگردانی است که متقاضی تحصیل رایگان در این مدرسه بودند، و چون مدرسه فقط گنجایش ۵۰ نفر شاگرد مجانی را داشت از پذیرفتن عده‌ای از آن‌ها خودداری کرده است.^{۳۸}

در سال ۱۳۳۲ ق (۱۲۹۴ ش) در پرداخت اعانه به مدرسه اختلال پیش آمد. از این‌رو مدرسه در نامه‌ای درخواست افزایش و پرداخت اعانه مزبور را کرد. پاسخ وزارت معارف به این درخواست چنین است: «مراسله ۲۹ مارس واصل شد. خواسته بودید که به اداره خزانه نوشته شود که قسط آخر بارس نیل آن مدرسه را بپردازد. ورقه درخواست سابقاً به اداره خزانه‌داری کل فرستاده شده، لذا باید از اداره مزبور مستقیماً مطالبه نمایند. در باب اضافه حقوق نیز خاطر شریف را مستحضر می‌دارد با فتور در عواید امروز مملکت و فقدان مالیه عجالتاً از این تقاضا وزارت معارف با کمال تأسف معذرت می‌خواهد.»^{۳۹}

در سال ۱۳۰۰ ش که مدیر مدرسه سن‌لونی تصمیم بر تاسیس دو کلاس متوسطه در مدرسه را داشت، درخواست افزایش بودجه بار دیگر تکرار شد. وزارت معارف افزایش بودجه را تا دوپست تومان پذیرفت و درخواست مذکور را برای تصویب به مجلس داد که از تصویب مجلس نیز گذشت.^{۴۰}

پرداخت اعانه به مدرسه سن‌لونی تعهداتی را نیز برای مدرسه به همراه آورد و آن اینکه بر ساعات دروس فارسی افزوده شود «تا جوانانی که از آن مدرسه فراغت حاصل می‌کنند کاملاً مفید به جامعه ایران باشند».^{۴۱}

میزان مشارکت مدرسه و دانش‌آموزانش - که عموماً ایرانی و مسلمان بودند- در فعالیت‌های اجتماعی این دوره از تاریخ ایران - بعد از مشروطیت و در حین جنگ بین‌المللی اول - در یکی از اسناد به خوبی مشهود است. در نامه‌ای که محصلین مدارس دارالفنون و سیاسی به نام هیئت متحده محصلین به وزارت معارف می‌نویسند، متذکر می‌شوند که برای تعطیل کردن و شرکت محصلین مدرسه سن‌لونی در تظاهرات

استقلال طلبانه^{۳۲} به مدرسه مزبور رفته، ولی مدیر مدرسه سن‌لونی اظهار داشته: «ما ملت ایران را به رسمیت نمی‌شناسیم و در این اقدام مشارکت نخواهیم کرد.» به همین علت اجازه شرکت محصلین در این تظاهرات را نمی‌دهد. [سند شماره ۱]

مدارس خارجی در اواخر دوره رضاشاه تعطیل و بعد از شهریور ۱۳۲۰ ش با نام‌های جدید افتتاح شد. سن‌لونی نیز بدون کسب امتیاز افتتاح شد و مدتها با وزارت فرهنگ برای تحصیل امتیاز مکاتبه کرد که به نتیجه‌ای نرسید. فقط در سال ۱۳۳۴ ش صلاحیت آقای ژوزف لوکندر برای ریاست دبیرستان تصویب شد. وی تا سال ۱۳۴۲ ش که به تبریز عزیمت کرد عهده‌دار این پست بود و بعد از آن آقای تولومند رئیس نمازخانه [لازارستها] رئیس مدرسه گردید. امتیاز دبستان سن‌لونی را نیز اسدالله سیداحمدیان که مدت‌ها در مدرسه خدمت می‌کرد با نام دبستان تهران در سال ۱۳۳۲ ش گرفت و مدیریت آن را به فرزندش ابوالقاسم احمدیان سپرد. پس از عزیمت لوکندر به تبریز اختلاف بین تولومند و احمدیان آغاز شد که منجر به شکایت طرفین گردید. احمدیان متهم می‌شود به سوءاستفاده مالی، اراکه لیست دروغین دانش‌آموزان مجانی برای دریافت کمک از وزارت فرهنگ و ناقص‌گذاشتن کلیه دفاتر و پرونده‌های دانش‌آموزان^{۳۳} و تولومند نیز متهم به تبلیغات مذهبی و ایراد سخنان اهانت‌آمیز نسبت به ایران و ایرانی گردید.^{۳۴}

در ادامه این اختلافات در سال ۱۳۴۴ ش وزیر آموزش و پرورش در جواب استعلام دفتر مخصوص شاهنشاهی توصیه می‌کند «که چون مدرسه سن‌لونی مدرسه‌ای ملی است دخالت در آن مدرسه و رسیدگی به اختلافات و شکایات کارکنان مدرسه نه تنها در صلاحیت این وزارت نیست، بلکه مصلحت نیز نمی‌باشد و فقط مداخله این وزارت در حدود نظارت بر برنامه‌های آموزشی و حسن اداره مدرسه می‌باشد.»^{۳۵}

۲- مدرسه فرانکوپرسان

مدرسه فرانکوپرسان در سال ۱۲۸۷ ش

(۱۹۰۸ م) به وسیله مسیو یوسف خان ریشار (مودب‌الملک) تاسیس شد.^{۳۶} مودب‌الملک مدرسه مذکور را ابتدا به صورت کلاس خصوصی در منزل خود تاسیس کرد که چند سال بعد به یکی از مدارس دخترانه تبدیل شد.^{۳۷} سال‌ها بعد در این مدرسه شعبه پسرانه‌ای نیز تاسیس شد که کلاس‌های آن از اول متوسطه با بعد بود. شعبه دخترانه نیز کلاس متوسطه خود را در حدود سال ۱۲۹۵ ش تاسیس و جهت معلمی دختران را تربیت می‌کرد. برای نام‌نویسی در مدرسه، در روزنامه رعد این‌گونه آگهی شده بود «وزارت جلیله معارف نظر به لزوم تهیه معلمات از چند سال پیش یک عده شاگرد به مدرسه فرانکوپرسان سپرده است که برای معلمی تربیت کند. در این مدرسه که اول مدرسه متوسطه دختران است سه کلاس جهت تحصیلات متوسطه دائر و مقرر می‌باشد به محصلاتی که دوره ابتدائی را تمام کرده تصدیق‌نامه وزارت معارف را در دست دارند توصیه می‌شود که از روز شنبه ۱۷ شهر ذی‌قعدة ۱۳۳۴ ق (۱۲۹۵ ش) طرف صبح به مدرسه مزبوره واقعه در محله حسن آباد خیابان مودب‌الملک رفته و اسم خود را در دفتر مدرسه ثبت نمایند و مشغول تحصیل شوند که انشاءالله تعالی پس از اتمام تحصیلات متوسطه به گرفتن دیپلم رسمی وزارت معارف نایل گردند. در این مدرسه علاوه بر دوره تحصیلات متوسطه، دوره ابتدائی هم برقرار است. شاگردهایی که از طرف دولت سپرده شده‌اند از تادیبه شهریه معافند، ولی شاگردان دیگر دو سه سال اول ابتدائی ماهی یک تومان و در سالهای بعد متوسطه ماهی دو تومان می‌پردازند و آن‌هاییکه مایل به تحصیل زبان فرانسه هستند در ماه یک تومان علاوه خواهند داد. مدیر مدرسه ریشارخان مودب‌الملک»^{۳۸}

سندی در خصوص میزان اعانه به مدرسه فرانکوپرسان موجود نیست، اما به‌طور مسلم از دولت بودجه دریافت می‌کرد، زیرا در سال ۱۳۰۸ ش از به تعویق افتادن حواله اعانه ۹ ماهه شکایت می‌کند و دولت نیز تعویق در پرداخت را به علت دیر رسیدن احصائیه مدرسه ذکر می‌کند.^{۳۹} حقوق معلمان اعزامی از وزارت

معارف نیز از همین بودجه پرداخت می‌شده است.^{۲۰} دروسی که در دوره دبیرستان مدرسه مزبور تدریس می‌شد شامل: فرانسه، فارسی، ریاضیات، عربی، فیزیک، شیمی، تاریخ طبیعی، تاریخ، جغرافی و انگلیسی بود.^{۲۱} در سال ۱۳۰۸ ش تعداد شاگردان مدرسه دخترانه ۱۵۰ نفر و پسرانه ۱۰۳ نفر گزارش شده^{۲۲} است.

این مدرسه بعد از سال‌های ۱۳۱۰ ش به نام میسیون لائیک^{۲۳} فرانسه نیز خوانده شد و سپس به نام میسیون لائیک فرانسه لیسه رازی تغییر نام یافت.^{۲۴} در سال ۱۹۳۴ م (۱۳۱۳ ش) مدیر مدرسه مسیوهاز درخواست کرد این مدرسه به یک مدرسه شبانه‌روزی تبدیل شود. او در نامه خود این دلیل را آورد که: «لزوم این قدم در اهمیت و وظیفه‌ای است که مملکت ایران برای زبان فرانسه قائل شده زیرا این زبان تنها و در میان السنه خارجه حائز درجه اول اهمیت نبوده بلکه از روی اندیشه و هنر این زبان انتخاب شده است تا وسیله مخصوص ارتباط ایران با دنیای جدید باشد و امکان این موضوع بسته به آن است که محصلین تمام اوقات با فرانسویان مربوط بوده و در تحت هدایت مخصوص آنها کار کنند»^{۲۵}

در ۱۳۴۳ ش یکی از شاگردان دبیرستان رازی طی نامه‌ای راجع به وجود فساد و تبعیض و توهین به مقدسات دینی ایران در آن دبیرستان شکایت کرده، درخواست رسیدگی به این موضوع را دارد. وزارت آموزش و پرورش نیز هرچند که جواب می‌دهد نوشتن این نامه با این عبارت از یک دانش‌آموز بعید است اما دستور رسیدگی می‌دهد.^{۲۶}

۳- مدرسه سن ژوزف

مدرسه سن ژوزف در سال ۱۲۶۵ ش (۱۸۸۷ م) توسط میسیون کاتولیک‌های فرانسوی در تهران به خدمات فرهنگی پرداخت.^{۲۷} محل مدرسه در خیابان آرامنه تهران قرار داشت و فقط مقطع ابتدایی را دارا بود. این مدرسه در آغاز تنها دانش‌آموزان دختر را می‌پذیرفت و بعدها به صورت مختلط [دختران و پسران در

کلاس‌های جدا از هم] اداره می‌شده است. در سال ۱۳۰۸ ش تعداد دانش‌آموزان مدرسه ۹۹ نفر دختر و ۳۳ نفر پسر گزارش شده^{۲۸} است. موادی که در مدرسه تدریس می‌شد عبارت بودند از: حساب، علم‌الاشیاء، تاریخ، جغرافیا و فرائدالادب این دروس به زبان فارسی تدریس می‌شد. دروس و کلاس‌های فرانسه در ساعات دیگری بود که از دروس آن در اسناد ذکری به میان نیامده است.

این مدرسه در مقابل کمک دولت (اعانه) ۱۵ نفر دانش‌آموز را به‌طور مجانی می‌پذیرفت^{۲۹} و موظف به اجرای تعهدات وزارت معارف نیز بوده است. از جمله این که تدریس دروس بر اساس پروگرام وزارت معارف باشد و اجازه بازرسی را به بازرسان دولت بدهد؛ اما مدرسه سن ژوزف اصراری در حفظ تعهدات خود نداشت، به گونه‌ای که به‌طور مستمر از طرف بازرسان گزارش شده که در مدرسه قرآن و شرعیات تدریس نمی‌شود [سند شماره ۳] و با تدریس دروس فارسی در بعدازظهر و در زمان کوتاهی انجام می‌شود و یا این که فقط دو نفر شاگرد مجانی در مدرسه پذیرفته شده است و حتی به بازرسان اداره معارف جواب درستی در خصوص وضعیت مدرسه داده نمی‌شود.^{۳۰} در بازرسی مربوط به سال ۱۳۰۲ ش وضعیت تحصیل مدرسه بسیار آشفته گزارش شده و این‌طور آمده که: «مدیره مدرسه ماسوریلین در مدرسه حضور نداشته و ناظم مدرسه نتوانسته راپرت‌های داخلی مدرسه را به بازرس بدهد» و ناظم نامرتبسی کلاس‌ها را به علت آغاز کار مدارس ذکر می‌کند.^{۳۱} مدرسه در ابتدای هر سال در روزنامه‌ها آگهی‌ای برای پذیرش دانش‌آموزان به این شرح منتشر می‌کرد: «مدرسه سن ژوزف در محله دروازه قزوین خیابان آرامنه نمرة ۲۷ در روز دوشنبه ۱۹ [ذی‌قعدة] افتتاح خواهد شد، تمام کلاس‌های سابق به همان نظم و ترتیب خواهد بود. معلمین عالی از برای فارسی و عربی و فرانسه و حساب و جغرافیا از فرنگی و ایرانی همه روزه در مدرسه حاضر و مشغول تدریسند. مخصوصاً کلاس دخترهای مسلمان که امسال پروگرام آن عالی‌تر و دروس آن بهتر از

سابق است. هر کس طالب باشد قبل از وقت به مدرسه آمده اسم خود را در دفتر ثبت نماید تا آنکه از اول سال مطابق پروگرام مدرسه مشغول تحصیل شود. مدیره مدرسه سورهانریت»^{۳۲}

این مدرسه بعدها به نام دبستان و دبیرستان منوچهری به رسمیت شناخته شد، ولی در سال ۱۳۲۰ ش طبق دستور دولت از ادامه کار موسسات خارجی جلوگیری به عمل آمد و در نتیجه کلاس‌های فارسی دبستان و دبیرستان منوچهری منحل شد، ولی کلاس‌های فرانسه آن برای اطفال خارجی همچنان دایر بود. در سال ۱۳۳۲ ش بخش فارسی آن نیز با نام دبستان دبیرستان ژاندارک به مدیریت خانم بدرالملوک بازارگادی شروع به کار کرد.^{۳۳}

۴- مدرسه ژاندارک

این مدرسه جدا از مدرسه‌ای است که سال‌ها بعد به جای مدرسه سن ژوزف به فعالیت پرداخت. اسناد این مدرسه به موازات اسناد مدرسه سن ژوزف و حتی قدیمتر است. چنین به نظر می‌رسد که این دو مدرسه بعد از سال ۱۳۲۰ ش با نام مشترک مدرسه ژاندارک به کار خود ادامه دادند.

مدرسه ژاندارک توسط دختران تارک دنیا برای تحصیل دختران ایرانی تاسیس شد و در اسناد به مدرسه سورها نیز معروف می‌باشد.^{۳۴} این مدرسه ابتدا به صورت دارالایتم اداره می‌شد^{۳۵} و بعدها نام ژاندارک را برای خود برگزید.^{۳۶} [سند شماره ۴] مدرسه شامل دوره کامل ابتدایی و دوره متوسطه بود. دانش‌آموزان مسلمان و ارمنی در دو نوع کلاس جدا از هم تحصیل می‌کردند. در کلاس ارمنه فارسی تدریس نمی‌شد و به‌طور کلی درس فارسی جزو دروس اجباری مدرسه نبوده است. به همین علت وزارت معارف در سال ۱۳۰۴ ش به مدرسه اعتراض کرده و تذکر می‌دهد که مدرسه از وزارت معارف بودجه می‌گیرد [ماهیانه صد تومان] بنابراین باید پروگرام وزارت معارف را اجرا کند و مانند دیگر مدارس خارجی دروس فارسی در مدرسه معمول و مجری باشد. مدیره مدرسه در پاسخ وزارت معارف اظهار می‌کند

عده‌ای از محصلین مدرسه الیانس در ۴۰ سال قبل با معلمین عبری خود
مرحوم ملا یعقوب نبلوی و شاخام حیم موره

که دروس ما بر اساس فرانسه است و هر کس که بخواهد می‌تواند در بعد از ظهر فارسی یا ارمنی را بیاموزد و حتی برای دانش آموزان روسی نیز زبان روسی تدریس می‌شود.^{۴۷}

در سال ۱۳۱۰ ش مدیره مدرسه ماسوریلین مدیر مدرسه سن ژوزف نیز بود که به دلیل حضور بیشتر در مدرسه سن ژوزف، ما سورماری را جانشین خود کرده بود. معلمان مدرسه نیز اغلب از فارغ التحصیلان همین مدرسه بودند و یا از دارالمعلمیات به این مدرسه آمده بودند.^{۴۸} معلمان کلاس‌های فارسی همگی ایرانی و معلمان کلاس‌های فرانسه همگی از دختران تارک دنیا (سورها) انتخاب می‌شدند.^{۴۹} برنامه درسی مدرسه در کلاس‌های ابتدایی شامل حساب، دیکته، پاک‌نویسی، خیاطی، تاریخ، جغرافیا، معرفه‌الاشیاء، ادبیات و فرائدالادب و در دوره دبیرستان ریاضیات [هندسه و جبر]، علوم [شیمی، فیزیک و تاریخ طبیعی]، تاریخ [تاریخ عمومی، تاریخ شعرا]، فارسی [دستور، کلیله و دمنه]، حفظ الصحه خیاطی و تدبیر منزل بوده است.^{۵۰}

۵- مدارس الیانس بنی اسرائیلیت فرانسوی

این مدرسه به طور کلی با دیگر مدارس فرانسوی تفاوت داشت، مدارس مذکور یا بر اساس مذهب مسیحیت پایه‌گذاری شده بود و یا به‌ظاهر لائیک بودند. ولی این مدرسه بر اساس گردآوری فرزندان یهودیان در یک مرکز آموزشی بنیان گذاشته شده بود. برای زمینه‌سازی تاسیس مدرسه مذکور نمایندگان الیانس اسرائیلیت^{۵۱} در سفر ناصرالدین‌شاه به فرنگ (۱۸۷۳م - ۱۲۹۰ق) با وی ملاقات کرده و درخواست تاسیس مدرسه الیانس را در ایران به عمل آوردند. شاه نیز قول مساعد داد.^{۵۲} بعد از این تاریخ ریاست الیانس اسرائیلی نام‌های به شرح زیر برای حسین‌خان سپهسالار نوشت و درخواست خود را تکرار کرد. «حضور اشرف میرزا حسین‌خان نخست وزیر - ریاست الیانس اسرائیلی محترماً اجازه می‌طلبید درخواستی را که امروز از طرف کمیته مرکزی تقاضا و تقدیم

گردید یادآور شود:

۱- حضرت اشرف مراتب علاقه شاهانه را برای حمایت مدارس که تاسیس خواهد گردید به اطلاع اهالی کشور خواهند رساند.

۲- در تهران مدرسه‌ای ایجاد خواهد شد که رئیس آن را کمیته مرکزی خواهد فرستاد.

۳- محل مدرسه را دولت شاهنشاهی ایران خواهد داد و یک معلم به زبان فارسی که از طرف دولت ایران استخدام می‌شود وابسته به این مدرسه خواهد گردید و حقوق وی به امر اعلیحضرت پرداخت خواهد شد تا بدین وسیله علاقه شاهانه برای حمایت این مدرسه تائید گردد.

۴- اعلی حضرت فرمانی صادر خواهند کرد که ۳ نفر جوان یهودی ۱۲ تا ۱۵ سال به نزد ریاست کمیته مرکزی الیانس فرستاده شوند این ۳ نفر برای مدت لازمه در پاریس اقامت خواهند نمود تا کسب لازمه را برای اداره امور مدرسه در ایران بنمایند. مخارجی که برای تاسیس مدرسه در تهران باید بشود به عهده کمیته مرکزی خواهد بود و بعدها با موافقت دولت ایران مطالعه خواهد شد که آیا مدارس جدیدی در شهرستانهای دیگر لازم است تاسیس شود یا خیر. رئیس آدولف گرمیو»

میرزا حسین‌خان نیز با تمام این خواسته‌ها موافقت کرد^{۵۳} و در نتیجه در سال ۱۸۷۴ م

(۱۲۹۱ ق) وزارت خارجه فرانسه به نمایندگی خود

دستور داد که نسبت به کوشش‌هایی که الیانس اسرائیلیت نموده است مساعدت کرده آن را دنبال و به یهودیان کمک نماید.^{۵۴} به دنبال این

کوشش‌های مستمر در سال ۱۸۹۸ م (۱۳۱۵ ق) مدرسه توسط مسیو کازس که از بیرو

فرستاده شده بود تاسیس گردید. وی اکثر قریب به اتفاق دانش آموزان را به‌طور رایگان پذیرفت

لوازم و کتب تدریس فرانسه را از پاریس به تهران آورد. برای تعلیم زبان یهودی دو نفر روحانی

یهودی تعیین شدند و برای تدریس فارسی چنانچه نفر مسلمان به استخدام مدرسه^{۵۵} درآمدند. محل

مدرسه را جامعه [یهودیان] تهران سالی معادل ۱۲۰۰ فرانک اجاره کرد. مدرسه دارای ۶ معلم

عبری و فارسی بود. تعداد دانش آموزان در ابتدا ۳۰۰ نفر و بعد به ۴۲۱ نفر رسید که ۱۱۷ نفر در هر

ماه مبلغی پرداخت می‌کردند و بقیه مجانی پذیرفته شده بودند. از نوامبر ۱۸۹۸ (۱۳۱۵ ق)

مدرسه به ۶۰ نفر از اطفال یتیم و فقیر ناهار می‌داد و ضمناً کلاس‌های شبانه در مدرسه

تاسیس گردید تا بزرگسالان باسواد شوند. اقدام دیگر کازس تاسیس مدرسه دخترانه بود

به تدریج الیانس شعباتی نیز در شهرستان‌ها ایجاد کرد.^{۵۸} طبق اسناد موجود در سازمان این

مدرسه بعداً به مدرسه الیانس فرانسوی شهرت پیدا کرد و مدرسه دیگری نیز به نام مدرسه

نی اسرائیل فرانسه تاسیس شد و به فعالیت پرداخت. هر دو مدرسه از کمک‌های انجمن نی اسرائیل فرانسه برخوردار بوده و هدایت می‌شدند. در سال ۱۳۰۵ ش عده شاگردان مدرسه آلیانس فرانسه ۱۲۰ نفر و دانش‌آموزان مدرسه آلیانس بنی اسرائیل ۵۰۹ پسر و ۳۲۱ دختر بوده‌اند.^{۵۹}

مدرسه آلیانس فرانسه در هر ماه ۲۰۰ تومان تقریری از دولت دریافت می‌کرد و ۵۰ نفر انش‌آموز را به‌طور رایگان می‌پذیرفت.^{۶۰} خارج مدرسه بنی اسرائیلی را اتحادیه آلیانس و یهودیان داخل ایران پرداخت می‌کردند. در این نصوص تجار کلیمی کرمانشاه درخواستی به اداره گمرک داده بودند مبنی بر این‌که عدلی یک‌صد دینار از مال التجاره‌های آنان برای امور هارفی و مدرسه آلیانس پرداخت شود. به دنبال واقفیت وزارت معارف با این درخواست نیمی از ابیادات گمرکی در اختیار مدارس آلیانس قرار گرفت و نیمی دیگر به سایر مدارس اختصاص افت. [سند شماره ۵] از طریق همین کمک‌ها و پرداخت بودجه توسط اتحادیه آلیانس نی اسرائیلی این مدارس در طی چند سال گسترش یافت و شعباتی در همدان، سنندج، سفهان، تویسرکان، کرمانشاه و شیراز احداث شد.^{۶۱} عموم این مدارس مختلط بود و دختر و سر در کنار هم درس می‌خواندند. استقلال مالی مدارس آلیانس باعث می‌شد که اغلب از پروگرام وزارت معارف تبعیت نکنند و چندین بار تزارش شده که مدارس آلیانس از پذیرفتن از ریسان وزارتخانه خودداری کرده‌اند همچنین روس قارسی در مدرسه تدریس نمی‌شود و حتی برای ایجاد منبع درآمد یک‌سری مایش‌های ضد اخلاقی در مدارس به اجرا در آمده که بابت هر یک از آنان بلیت فروخته می‌شده است.^{۶۲} فرماندار کرمانشاهان در طی امه‌ای به وزارت معارف خاطر نشان می‌کند که در مدرسه آلیانس پروگرام وزارت معارف را جاری نمی‌کنند و درست فارسی درس نمی‌دهند. برخلاف مقررات مملکتی در کلاسهای ابتدائی بیان خارجی تدریس می‌شود.^{۶۳} و حتی عده‌ای از معلمین مدرسه آلیانس اظهار می‌کنند که

«چون مخارج مدرسه آلیانس را خود متحمل می‌شویم چرا باید اداره معارف تدریس فرانسه را قدغن کند یا باید مخارج مدرسه مذکور را اداره معارف متحمل و یا ما هر چه بخواهیم می‌خوانیم»^{۶۴} در پاسخ اداره معارف با کمی مسامحه اعلام می‌کند که صلاح در اینست که عجالاً متعرض آن‌ها نشوید و اگر حرف قانونی دارند باید به اداره معارف مراجعه نمایند.^{۶۵} مخالفت‌های مدارس آلیانس با پروگرام وزارت معارف باعث اعتراضات و تهاجماتی از طرف مسلمانان به این مدارس نیز می‌شود.^{۶۶} فقط در یک مورد سندی اشاره به انطباق پروگرام مدرسه بنی اسرائیلی (در تهران) با برنامه وزارت معارف دارد.^{۶۷}

با آغاز جنگ جهانی اول وضع مالی تجار یهودی پریشان شد، تا آن‌جا که نتوانستند مساعدت مالی خود را کفافی السابق به آلیانس ادامه دهند. انجمن آلیانس نیز از کمک به مدارس آلیانس دست کشید. از این‌رو چند مدرسه به حالت نیمه تعطیل درآمد و مدرسه آلیانس اصفهان حدود یک سال تعطیل شد. مدارس الیانس دوباره دست به سوی وزارت معارف پیش بردند و توانستند از طریق کمک‌های وزارت معارف به اوضاع خود سر و سامانی بدهند.^{۶۸}

مدارس آلیانس از لحاظ علمی در سطح بالاتری نسبت به دیگر مدارس خارجی قرار داشتند، به همین علت عده زیادی مسلمان نیز در این مدارس تحصیل می‌کردند. در دفترچه‌ای که توسط مدرسه آلیانس در تهران منتشر شده بود سطح علمی مدرسه مشخص می‌شود: «پروگرام مدرسه آلیانس مطابق دستور و پروگرام مدارس متوسطه فرنگ مدون گشته و محصلین آن موافق اصول معموله مدارس متوسطه مشی می‌نمایند و پروگرام امتحانات آن موافق پروگرامی است که به موجب ابلاغ رسمی ۵ ژانویه ۱۹۱۲ وزارت علوم فرانسه قبول و حضور داوطلبان لیسانس حقوق و لیسانس ادبیات و لیسانس علوم و دکتری در طب و دوا سازی و دندان سازی را در کورهای مذکوره موقوف و موقوف به دادن آن امتحان نمود.»^{۶۹}

- موادی که در این مدارس تحصیل می‌شد:
۱. فرانسه - شامل صرف و نحو فرانسه، تمرینات و انشاء فرانسه، حفظ قطعات منتخبه و تشریح مصنفین ادبیات
 ۲. ریاضیات - شامل حساب، جبر، مقابله و هندسه
 ۳. تاریخ و جغرافی ایران و عمومی
 ۴. علوم - شامل حیوان‌شناسی، نبات‌شناسی، معدن‌شناسی، علم‌الاشیاء، شیمی و فیزیک
 ۵. فارسی - شامل تعلیم خط و فارسی
 ۶. عربی
 ۷. حفظ الصحه عملی، اخلاق، دفترداری، مساحی و نقاشی^{۷۰}
- در اسناد ذکر شده که در این مدارس عبری و انگلیسی نیز تدریس می‌شد و در ساعاتی که به کلیمیان عبری آموخته می‌شد به دانش‌آموزان مسلمان قرآن و شرعیات درس داده می‌شد.^{۷۱}
- مدرسه آلیانس مانند دیگر مدارس خارجی در دوره رضاشاه تعطیل و بعد از شهریور ۲۰ با نام مدارس ملی اتحاد گشوده شد و به فعالیت خود ادامه داد.^{۷۲}

سند شماره ۱

مقام منیع وزارت جلیله معارف دامت تابداته البته خاطر مبارک وزارت جلیله معارف از اقدام حس استقلال طلب کش و سوء ادب مدرسه سن‌لونی نسبت به جمعی از شاگردان حساس وطن‌دوست مسبوق است اینک محض مزید اطلاع وزارت متبوع خویش و رفع توهین وارده به محصلین دو مدرسه محترمه دارالفنون و سیاسی عرضه می‌داریم که روز پنج‌شنبه صبح نماینده [ای] از طرف هیئت متحده شاگردان برای درخواست تعطیلی به مدرسه مزبور رفته پس از عرض، مسئول مدیر مدرسه سن‌لونی اظهار داشتند که ما ملت ایران را به رسمیت نمی‌شناسیم و در این اقدام مشارکت نخواهیم نمود بعد از ظهر آن روز چند نفر از محصلین به عنوان نمایندگی از طرف هیئت محصلین برای درخواست شرکت کردن مدرسه سن‌لونی در احساسات استقلال طلب سایر شاگردان به آن مدرسه رفته پس از مذاکرات زیادی با آقای

محسن خان ناظم مدرسه و حسن استقبال شاگردان آن مدرسه در تعطیلی ناظم مزبور به تحریک مسیو شاتله که سوابق اخلاق او مشهود اولیای امور است شاگردان ارمنی مدرسه را تحریک نموده تا بی احترامی صبح را تجدید نموده دو سه نفر از نمایندگان را طرف حمله قرار دادند صورت و بدن بعضی آنها را با ضربات مجروح و سیاه کردند مع ذالک چون ما خود را مسئول وزارت جلیله معارف دانسته ابدأ اقدامی نکرده با کمال ملایمت از مدرسه خارج شدیم و منتظر امروز نشستیم و به وزارت جلیله اطلاع داده درخواست نمائیم که به اسرع وقت در تعطیل مدرسه مزبور اقدام فرمایند و دست حس کش اجنبیان را از گریبان ایرانیان کوتاه فرمایند و نیز سایر مدارس اروپایی را در تحت پروگرام وزارت جلیله معارف آورده تا اجنبیان با ثروت ایران دشمن ایران نتراشند در خاتمه وزارت مطبوع را مستحضر می نمائیم که هیئت متحده محصلین منتظر اقدام فوری و جدی آن وزارت بوده جلب دقت اولیای معارف را به این مسئله می نمایند و نیز عریضه می دارند که در صورت تسامح محصلین در صدد احقاق حق برآمده رفع توهین وارده را خواهند نمود.

هیئت متحده محصلین

سند شماره ۲

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه
۲۳ آوریل ۱۹۳۵ - تهران *

مقام منبع وزارت جلیله متبوعه دامت شوکته لازم است توجه آن مقام منبع را به نقشه ای که به نظر این جانب فوق العاده برای ایران نافع است جلب نماید این نقشه عبارت از تاسیس یک مدرسه شبانه روزی فرانسوی یا تغییر مدرسه فعلی فرانکو پرسیان به یک چنین موسسه است تا محصلین تمام اوقات تحصیلی خود را در آن مدرسه به سر برند.
دلیل مهمی که لزوم این قدم را ایجاب می کند اهمیت و وظیفه است که مملکت ایران برای زبان فرانسه قائل شده زیرا این زبان تنها در میان سایر

* در متن سند لاتین آمده

السنه خارجه حائز درجه اول اهمیت نبوده بلکه از روی اندیشه و فکر این زبان انتخاب شده است تا وسیله مخصوص ارتباط ایران با دنیای جدید باشد با این وضعیت لازم وضعیات و شرایطی که در پرتو آن این زبان ممکن است بدادن نتایج کامله توفیق یابد فراهم نموده و امکان این موضوع بسته به آن است که محصلین تمام اوقات را با فرانسویان مربوط بوده و در تحت هدایت مخصوص آنها کار کنند. بدین طریق ممکن است این مدرسه جایگیر ترتیب فعلی اعزام محصل به خارجه که تاکنون ضروری بوده است شود تعلیم زبان فرانسه در دبستان و دبیرستانها حتی اگر تکاملی را که انتظار داریم پیدا کند هرگز برای این مقصود کافی نخواهد بود زیرا فرانسه در دبیرستانها همیشه به عنوان زبان و ادبیات تدریس خواهد شد و هرگز نمی تواند به ایجاد یک محیط زندگانی فرانسوی موفق شده و از این راه در روحیه محصلین تاثیر داشته باشد. از طرف دیگر محصلین این مدرسه شبانه روزی نخبه محصلین آینده دانشگاه ما خواهند شد. موقع ظاهراً برای ایجاد چنین مدرسه که بر اصول جدید تعلیم و تربیت شالوده بندی شده و هم قسمت تعلیم مواد و هم طریق کلی هدایت محصلین و هم ورزش بدنی مطابق آن اصول جدید باشد مناسب است فعلاً هنگام راپورت جزئیات نیست ولی می توان عرض کرد که ایجاد این مدرسه در طهران و این نکته که طرز تشکیلات آن بر ترتیب فرانسوی بنا شده و یک تشکیل جدید است آن را از سایر موسسات نظیر آن ممتاز خواهد نمود. لازم به عرض نیست که این جانب حاضر است هرگونه مساعدتی که در این باب ضرور باشد به عمل آورده اصولاً معتقدم که باید این نکته مورد دقت قرار بگیرد که آیا می توان این مدرسه را جزو دانشگاه یا دانش سرای عالی نمود یا نه مایل است در آینده نزدیکی در این باب توضیحات کاملتری تقدیم نماید با تقدیم احترامات فائقه - هاز

سند شماره ۳

وزارت معارف و اوقاف

(یادداشت)

اداره تفتیش کل ۲۸ برج قوس - ۲ شهر صفر
پارس نیل ۱۳۳۳
مقام منبع وزارت جلیله معارف و اوقاف داه
شوکته

بر حسب راپورت واصله از مدرسه (س ژوزف) واقعه در خیابان آرامنه که دولت سا مبالی اعانه به آن مدرسه می دهد اولاً برخلاف پروگرام رسمی عمل نموده قرآن و شرعیات آن مدرسه تدریس نمی شود و این تقصیر بر عه مجدالسادات معلم فارسی آن مدرسه است اگرچه خانم مفتشه ایراد گرفته و قول داده اند با از این موافق پروگرام رسمی رفتار نمایند و تاکنون به هیچ وجه مراعات پروگرام نشده است ثانیاً از قرارداد خود تخلف نموده به جای این پانزده نفر شاگرد مجانی مسلمان داشته باشد و نفر زیادتر در مدرسه نیست البته لازم است مورد این دو فقره که عرض شد باید اقدام صحیح شود زیرا مدارس اجنبی که اعانه از دولت می گیرند بیش از این باید مفید فایده باشند [امضاء]

[در حاشیه یادداشت شده است] اداره معارف تعلیمات عمومی نظر بر راپورت اداره تفتیش قدغن نماید مجدالسادات موافق پروگرام وزارت معارف رفتار نماید و عده شاگرد [ان] مجانی تکمیل نماید. نظام الملک

سند شماره ۴

به تاریخ ۶ آبان ماه ۱۳۰۴

راپرت قابل توجه است

مقام رفیع وزارت جلیله معارف دامت شوکته از آنجائی که تعلیم و تربیت عموم اطفال ایرانیان خاصه تدریس و ترویج زبان فارسی در کلیه مدارس موجوده در مملکت ایران از وظایف و فریضه حتمی آن وزارت جلیله است و چون اولیای محترم دولت و مجلس شورای ملی نیز تصمیم تعلیم و تدریس اجباری افرادی را در نظر گرفته اند لازم آمد به استحضار خاطر محترم اولیای آن وزارت جلیله برسانم که عده [ای] از بنات [با] ملیتی متبوعه رعایای دولت علیه در مدرسه انسانیه موسوم به ژان دازوک

(JeanesDark) که به مدیریت دختران فرنگی رک دنیا اداره می‌شود مشغول تحصیل هستند نط زبان فرانسه و زبان نژادی آنان تدریس می‌شود دیگر زبان فارسی که زبان مملکت و صیقل آن برای هر فردی واجب و لازم است که اجباری است تدریس نمی‌شود و آنان را از من فیض محروم داشته‌اند نظر به اینکه آن وزارت جلیله موظف به رفع و برطرف ساختن من قبیل نواقص معارفی است مقتضی است سریعاً اقدام به این امر فرموده به هر طریقی که سلاح دید است مدیره آن موسسه را قانع و جبور فرمود، که با تساوی کلیه اطفال ایرانی نون فرق نژادی و ملیت به تحصیل زبان فارسی ادار نمایند که آن بیچارگان هم از این فیض و منت سهیم باشند نه محروم - [امضاء]

سند شماره ۵

داره معارف و صنایع مستظرفه - اصفهان - ابره تعلیمات عمومی - نمره ۹۱ - تاریخ ۲۲ نور ۱۳۰۰ - ضمیمه شرحی از طرف کلیمی‌ها نوشته نده
مقام منبع وزارت جلیله معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه دامت شوکت
محترماً به عرض می‌رساند اصفهان تقریباً دارای ده هزار نفر جمعیت کلیمی است که در یک محله مجزای شهر (جوپاره) سکنا دارند و غالباً فقرای آنها بضاعات بدی و اغنیاء به نجات و خرید و فروش اموال منقوله کسب معاش می‌نمایند.

این جماعت تا چندی قبل از نعمت دانش بی‌بهره بودند تا اینکه دو شرکت خارجی این جماعت را طرف توجه قرار داد دو باب مدرسه در محله آنها در اصفهان مفتوح داشت اول سوسیته آلیانس ایزرائیلیت انیورسلل Societe alliance israelite universalle دوم نجمن مبلغین مسیحی که مرکزش در لندن است. سوسیته آلیانس از پاریس یک نفر مدیر و یک نفر مدیره و غالباً یکی دو نفر هم معلم به اصفهان می‌فرستاد آخرین مدیر و مدیره مدرسه مسیو راسپیر و مادام برسور بوده انجمن دوم هم یک نفر مبلغ انگلیسی برای ریاست مدرسه فرستاده

مدرسه دائر کرد که تا این تاریخ هم دائر است ولی چون دارای مقاصد دینی است چندان پیشرفتی نکرده و اهمیتی نداشته و از موضوع عرض این خادم خارج است.

مدرسه آلیانس در مدتی که دائر بود خدمات مهمه به این جماعت نمود و تقریباً بیست سال دو مدرسه یکی ذکور یک اناث در اصفهان با بهترین اسلوب فقط از نقطه نظر ترقی معارف در جماعت یهود دائر بود و از روی واقع بدون ذره‌ای ملاحظه سیاست یا دیانت اطفال یهود را دارای تعلیمات بالنسبه عالی نموده امروز غالب آنها در تجارت‌خانه‌های مهمه یا مدارس و ادارات دولتی مشغول خدمت هستند و متجاوز از چهل نفر محصلین مدارس اصفهان را برای اكمال تحصیلات به پاریس حرکت داده در دارالمعلمین آنجا تربیت کرد.

متاسفانه از پیش آمد جنگ بین‌المللی اعانه‌[ای] که از پاریس برای این مدارس می‌رسید رفته‌رفته از میان رفت و مدیر و مدیره مدرسه هم قریب دو سال مدرسه را با اعانه‌های محلی اداره کردند ولی اخیراً ناچاراً از کار کناره کرده در اصفهان به تجارت مشغول شده‌اند و مدارس آلیانس قریب دو سه ماه تعطیل شد این خادم چون این مدرسه را از بهترین موسسات نافع سارف می‌دانست یک نفر از جوانان تحصیل کرده کلیمی را ترغیب کرده در منزل خودش دعوتی از روساء جماعت نموده مدیر و مدیره سابق مدارس را نیز دعوت نمود خود این بنده هم شخصاً حضور به هم رسانده در طی نطق مفصلی محاسن تعلیم و تعلم را به مشارالیهم بیان و آنها را به دادن اعانه و جلوگیری از تعطیلی مدرسه تشویق نمود نتیجه جلسه قریب هفتصد تومان اعانه جمع شد و مدارس تعطیل شده مجدداً مفتوح شد اینک دو ماه است که با وجوه اعانه یهود مدارس اداره می‌شود ولی به دوام و بقایش اطمینانی نیست محل ثابتی که برای اعانه مدرسه فعلاً هست عایدات ذبیاح یهود است که بر قیمت معموله گوشت اصفهان مبلغی افزوده شده که عوائد آن ماهیانه سی تومان می‌شود ولی با کمتر از اعانه ماهیانه یک صد و پنجاه تومان ممکن نیست مدارس مزبور به حالت ترقی خود

دوام نماید.

اینک به عرض می‌رساند کلیه مالیاتهایی که عموماً اهالی ایران تاکنون می‌پرداخته‌اند از اموال غیر منقول بوده و اخیراً هم که مالیاتهای جدید بسته شده هیچ‌یک به نسبت سرمایه و دارائی اشخاص نبوده جماعت یهود ساکن اصفهان که تقریباً ده هزار نفر هستند و یک قسمت مهم آنها هم به تجارت یا خورده‌فروشی مشغول‌اند به واسطه مالک نبودن مستقل یا ملک هیچ نوع عوارض دولتی نمی‌پردازند در صورتی که مقتضی باشد به مقام هیئت وزراء عظام پیشنهاد شود ماهیانه یک صد و پنجاه تومان (به اسم اعانه مدرسه) تصویب فرمایند به‌طور نتیجه اداره مالیه اصفهان به نسبت دارائی از متمولین آنها دریافت و توسط اداره معارف صرف مدرسه ذکور و اناث آنها بشود مدارس ذکور و اناث آلیانس هم با اثاثیه حاضره آن که کامل‌ترین اثاثیه مدارس است تصرف شده و مطابق پروگرام رسمی اداره شود جز آنکه به جای ساعات شرعیات اسلامی قوانین مذهبی خودشان در تحت نظریک نفر از روسای مذهبشان تدریس شود شرحی هم که نماینده حضرات موید این درخواست به اداره معارف نوشته لغاً تقدیم می‌دارد. امر آن مقام منبع واجب‌الاجرا است. [امضاء] [مهر] اداره معارف اصفهان

* پانویسها:

- ۱- مدرسه دیگری نیز به نام سن و نسان دوپل وجود داشت [به استناد سالنامه وزارت معارف] اما هیچ سندی از این مدرسه و مدارس دیگر لازاریست‌ها که در شهرستان‌ها فعالیت می‌کردند در سازمان اسناد موجود نیست.
- ۲- لازاریست‌ها از مسیحیان کاتولیک بوده و موسس فرقه آن‌ها سن و نسان دوپل کشیش فرانسوی بود. او کلیسا را سست و بی‌تحرک می‌دانسته و فرقه خود را بر اساس ایجاد تحرک بیشتر و بویاتر بنا گذاشت و به دلیل این که آغاز کار خود را از کلیسای متروک سن لازار شروع کرد به نام لازاریست‌ها معروف شدند. در سال ۱۸۳۸ م (۱۲۵۲ ق) لازاریست‌ها کشیش بوره را همراه کشیش دیگری برای شناسایی‌های لازم به ایران گسیل داشتند و اولین مدرسه را در همین سال در تبریز بنا نهادند. هدف آن‌ها جلب ارمنیان

- ایران و تغییر آئین آن‌ها به مذهب کاتولیک بود. بعد از این تاریخ مدارس دیگری در مناطق دیگری از ایران تأسیس شد.
- ۲- نامه رئیس مسیون لازاریست به شاه - تاریخ ۱۵ مرداد ۱۳۴۲ استاد آموزش و پرورش - سری ج - ۵۵۰۰۲
- نمره ندارد - اسناد آموزش و پرورش (از این به بعد با آ مشخص می‌شود) سری ج - کد ۵۵۰۰۲
- ۴- همان
- ۵- گزارش از مدرسه سن لونی به وزارت معارف ۱۳ جولای ۱۹۲۱ - ۲۸ سرطان ۱۳۰۰ - نمره ۲۳۵۷ - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۶- راپرت مدارس خارجی به وزارت معارف ۲۳ اسفند ۱۳۰۵، نمره ۳۵۲۲ - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۷- سالنامه وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه - سال ۰۸ - ۱۳۰۷ - ص ۲۴۹
- ۸- از وزارت معارف به اداره تفتیش تاریخ ۱۳۱۲/۹/۲۷ - شماره ۱۲۵۷۹ - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۹- صورت ساعات دروس مدرسه سن لونی در هفته - ۲ حمل ۱۳۰۰ - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۱۰- از اداره تفتیش به وزارت معارف ۲۳ اسفند ۱۳۰۵ - نمره ۳۵۲۲ - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۱۱- مدرسه در خیابان لاله زار واقع شده بود.
- ۱۲- گزارش بازاریس مدارس به وزارت معارف ۱۳۱۲/۱۰/۲ - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۱۳- از وزارت معارف به خزانه داری کل جمادی الاول ۱۳۳۰ ق (۱۲۹۱ ش) - نمره ۳۹۳۱ - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۱۴- مکاتبه از وزارت معارف به وزارت مالیه ۲۴ شوال ۱۳۳۳ ق (۱۲۹۴ ش) - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۱۵- مکاتبه وزارت معارف به مجلس شورای ملی - ۷ حوت ۱۳۰۰ ش - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۱۶- مکاتبه از وزارت معارف به مدیر مدرسه سن لونی - ۲۷ حوت ۱۳۳۳ ق (۱۲۹۴ ش) - شماره ۳۳۴۵ - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۱۷- مکاتبه مدرسه سن لونی به وزارت معارف - تاریخ ندارد
- ۱۸- مکاتبه وزارت معارف به مدرسه سن لونی - ۱۴ حمل ۱۳۳۳ ق (۱۲۹۴ ش) - نمره ۳۶۳۳ - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۱۹- مکاتبه وزارت معارف به مدرسه سن لونی - برج حمل ۱۳۳۳ ق (۱۲۹۴ ش) - نمره ندارد - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۲۰- مکاتبه وزارت معارف به مجلس شورای ملی - ۱۰ حوت ۱۳۰۰ - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۲۱- نامه عیسی صدیق اعلم به مدیر مدرسه سن لونی - نمره ۲۳۵۷ - ۲ اسد ۱۳۰۰ - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۲۲- این اعتراضات در جنگ بین الملل و مصافح با التیماتوم روس به ایران و نزدیک شدن قوای روس به تهران است.
- ۲۳- نامه وزارت فرهنگ به نخست‌وزیر - ۱۹/۶/۴۳ - نمره ندارد - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۲۴- نامه تولومند به شاه - ۱۵ مرداد ۱۳۴۳ (۶ اوت ۱۹۶۴) - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۲۵- نامه وزیر آموزش و پرورش به ریاست دفتر مخصوص شاهنشاهی - شماره ۱۳۸۲ - تاریخ ۱۸/۵/۴۴ - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۲۶- یوسف خان مودب الملک - ژوزف ریشارخان فرزند ژول ریشار که بعد از مسلمان شدن به نام رضاخان معروف شد. پدر در سال ۱۳۰۸ ق و پسر در سال ۱۳۵۴ ق از این جهان رفته‌اند مودب الملک مدت‌ها معلم فرانسه دارالفنون نیز بوده است.
- ۲۷- رباب حبیبی - مدارس نسوان از آغاز تا سال ۱۳۱۴ - گنجینه اسناد، دفتر اول (بهار ۱۳۷۰) ص ۸۲
- ۲۸- روزنامه رعد، سال هفتم، شماره ۲۴۱ چهارشنبه ۱۴ ذی‌قعدة ۱۳۳۳ - ۲۱ سنبله ۱۲۹۵
- ۲۹- مکاتبه وزارت معارف به اداره محاسبات کل ۱۳۰۸/۷/۲ ش
- ۳۰- عریضه غلامحسین صدرزاده معلم مدرسه فرانکوپرسان به وزارت معارف ۲۷ شهریور ۱۳۰۸ ش
- ۳۱- صورت امتحانات مدرسه فرانکوپرسان سال ۳۴ - ۱۹۳۳ م (۱۳۱۲ ش)
- ۳۲- سالنامه احصائیه وزارت معارف ۰۸ - ۱۳۰۷ ش - صص ۲۴۹ - ۲۵۱
- ۳۳- مسیون لایتیک به وزارت معارف ۲۶ اکتبر ۱۹۳۴ (۱۳۱۲ ش)
- ۳۴- نامه ریاست مدرسه فرانکوپرسان به وزارت معارف ۲۳ آوریل ۱۹۳۵ (۱۳۱۵ ش) - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۳۵- همان، در خصوص قبول یا رد این پیشنهاد هیچ سندی موجود نیست.
- ۳۶- نامه مجلس سنا به وزیر آموزش و پرورش - ۱/۱۱/۴۳ - شماره ۲۸۹ - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۳۷- رباب حبیبی، همان، همان‌جا
- ۳۸- سالنامه احصائیه وزارت معارف سال ۱۳۰۸ (۱۳۰۷
- ش) صص ۲۵۱ - ۲۴۹
- ۳۹- مراسله وزارت معارف به مدیر مدرسه سن ژوزف ۲۹ قوس ۱۳۳۳ (ش) - نمره ۱۷۷۲ - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۴۰- نامه از اداره تفتیش به وزارت معارف ۲ صفر ۳۳۳ (۱۲۹۴ ش) - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۴۱- راپرت‌های مدرس سن ژوزف - ۲ حوت ۱۳۰۲ ش ۲۰ عقرب ۱۳۰۲ ش - ۲۴/۷/۱۳۱۰ - نمره ۹۲۰ - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۴۲- روزنامه رعد شماره ۲۴۱ - سال هفتم - ۴ شنبه ۲ ذی‌قعدة ۱۳۳۳ - ۲۵ سنبله ۱۲۹۵
- ۴۳- رباب حبیبی، همان، همان‌جا
- ۴۴- نامه وزارت معارف به خزانه داری کل - ۲۳ صفر ۱۳۳۲ (۱۲۹۳ ش) - نمره ۶۴۵۹ - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۴۵- مر اسله وزارت امور خارجه به وزارت معارف نمره ۲۵۵۷ - سال ۱۳۳۴ ق (۱۲۹۵ ش) - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۴۶- راپرت مدرسه ژاندارک - ۶ آبان ۱۳۰۴ - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۴۷- همان
- ۴۸- گزارش بازرس از مدرسه ۱۳۱۰/۷/۲۰ - نمره ۹۱۴ - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۴۹- گزارش بازرس از مدرسه ۱۳۱۰/۷/۲۴ - نمره ۹۲۰ - اسناد آ - سری ج - ۵۵۰۰۲
- ۵۰- ساعات دروس کلاس‌های مدرسه ژاندارک - تاریخ ندارد
- ۵۱- در قرن نوزدهم در فرانسه اتحادیه‌ای توسط چند تن از جوانان یهودی تشکیل شد به نام آلیانس اسرائیلیت اونیورسل (اتحادیه یهودیان جهان) که هدف آن عبارت بود از به دست آوردن آزادی و ترقی سطح فکر یهودیان، کمک به آنها که به خاطر یهودی بودن ناراحتند و تشویق هرگونه نشریه‌ای که منظور فوق را به دست آورد در سال‌های بعد سازمان‌هایی نظیر آلیانس در دیگر کشورهای اروپائی تشکیل شد.
- ۵۲- حبیب لوی - تاریخ یهود ایران - ج ۳ - ص ۷۱۲
- ۵۳- حبیب لوی - همان، صص ۷۱۴ - ۷۱۳
- ۵۴- همان، ص ۷۱۵
- ۵۵- همان، صص ۷۲۳
- ۵۶- همان، صص ۷۸۰
- ۵۷- همان، صص ۷۸۹

Handwritten signature and title at the top center.

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه
Tehran, April 23rd 1914
دائرة

Excellency;

May I draw your attention to a project which I consider to be of an outstanding interest for this country; I refer to the creation of a french Lycée - Internat, or the transformation of the Lycée Franco-Persian into such a boarding college where the students can spend their whole period of study.

The strong reason for the necessity of such a step is this that the position and the function of the French language in Iran is not simply that of a language of first class importance among other foreign languages. History as well as a free and deliberate decision has chosen the French language to be the privileged organ by means of which Iran shall come into contact with the modern world.

Under these circumstances we must prepare the conditions under which the French language and all that is communicated through this channel should give its full fruition. This will be possible when the students pass their whole time in personal contact with Frenchmen and under their special supervision. In this way only a period of training in this college can be considered as a substitute for a long sojourn in Europe hitherto necessary for the students of Iran. The teaching of French in the

Vertical column of handwritten Persian text on the left side of the page.

Vertical text on the right side of the page, possibly a stamp or administrative note.

Handwritten numbers and text in a box on the right side.

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه

آذربایجان

تبریز

دوره اولی در معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه
تعمیر و احداث مدرسه و کلاسها با توجه به
توسعه فضای آموزشی و ارتقای سطح
آموزشی در این منطقه. لازم است
مشاوران فنی و مهندسی این پروژه را
رعایت نمایند تا با توجه به محدودیت
بودجه و امکانات موجود، بهترین
تعمیرات و تجهیزاتی را که در
امکان است برای این مدرسه در نظر
گیرند. همچنین در خصوص
استقرار این مدرسه در مکانی
مناسب و دور از آلودگی
ملاحظات لازم را در نظر
گیرند. در نهایت، با توجه
به اهمیت این پروژه، خواهشمند است
تعمیرات و تجهیزاتی را که
در ادامه این نامه ذکر شده است
معمولاً معتقدیم که با توجه به
بودجه محدود و امکانات
موجود، بهترین راهکارها را
پیشنهاد خواهیم کرد. در صورت
نیاز به توضیحات بیشتر، آماده
تعمیرات و تجهیزاتی هستیم.

secondary schools, even if it does attain the perfection we desire, will never be adequate, because it must remain always a language and a literature and it will never be able to give the atmosphere of life and its formative influence, whereas the students of this new college will form an elite for the University education.

The moment seems very favourable for the creation of a college based upon the principles of modern pedagogy both with regard to the teaching and the material to be taught, and the general way of guiding the students and the physical training.

It is not yet time to enter into details. But the fact that the college will be in Teheran, that it will be based upon French culture, and finally, that it will be a new creation, will make this college a type of its own.

I need not say that I am ready to give this project any support you might wish me to give.

As a principle I should strongly advise the consideration of whether there is any possibility of attaching such a boarding college to the university or to the National Teacher's College. I should like to discuss this idea in a more explicit form as soon as the opportunity arrives.

Believe me, Excellency, Yours sincerely
L. Hassan

۱۸۱۹۱۲۲۱

دہلی

میں نے اپنے دوستوں کے ساتھ مل کر ایک نیا کاروبار شروع کیا ہے جس کا نام ہے 'پنجاب ٹریڈنگ کمپنی'۔ اس کاروبار کے ذریعے ہم اپنے علاقے کے لوگوں کو بہتر سروس فراہم کرنے کا مقصد رکھتے ہیں۔ اس کاروبار کے لیے ہمیں کافی سرمایہ لگانا پڑے گا اور ہمیں اسے مدد کرنے کی دعا کرتے ہیں۔

میں نے اپنے دوستوں کے ساتھ مل کر ایک نیا کاروبار شروع کیا ہے جس کا نام ہے 'پنجاب ٹریڈنگ کمپنی'۔ اس کاروبار کے ذریعے ہم اپنے علاقے کے لوگوں کو بہتر سروس فراہم کرنے کا مقصد رکھتے ہیں۔ اس کاروبار کے لیے ہمیں کافی سرمایہ لگانا پڑے گا اور ہمیں اسے مدد کرنے کی دعا کرتے ہیں۔

۱۸۱۹۱۲۲۱

دہلی

میں نے اپنے دوستوں کے ساتھ مل کر ایک نیا کاروبار شروع کیا ہے جس کا نام ہے 'پنجاب ٹریڈنگ کمپنی'۔ اس کاروبار کے ذریعے ہم اپنے علاقے کے لوگوں کو بہتر سروس فراہم کرنے کا مقصد رکھتے ہیں۔ اس کاروبار کے لیے ہمیں کافی سرمایہ لگانا پڑے گا اور ہمیں اسے مدد کرنے کی دعا کرتے ہیں۔

فهرست افراد مجاز در سازمان

ردیف	نام خانوادگی	پدر	شماره سند	محل تولد
۱	اشرف خانم	دالی	۲۱۹۰	بشم
۲	فوزی	دوقری	فقیر	بشم
۳	کریم خان	بیابان	۵۱۱۱	بشم
۴	تاج الملک	نسب الدین	۲۰۵۷	بشم
۵	محمد خان	بایداد	۶۵۲۱	بشم
۶	احمد خان	سندی	۲۲۲۲	بشم
۷	محمد خان	سندی	۴۴۴۴	بشم
۸	استرام خان	سندی	۱۸۵	بشم
۹	احمد خان	لایان بود	۲۷۲۴	اول
۱۰	فوزی	ساجی خان	فقیر	بشم
۱۱	کبری خانم	غلام علی خان	فقیر	بشم
۱۲	فرزاد خان	احمد خان	۲۰۵۹	بشم
۱۳	زیر خانم	فرزاد	۲۰۶۱	بشم
۱۴	سیده خانم	علی خان	۲۱۱۱	بشم
۱۵	نوره خانم	محمد تقی خان	۱۲۱۰	بشم
۱۶	ناله خانم	محمد رحمان	۱۲۲۷	بشم
۱۷	نوراللم	محمد رحمان	فقیر	بشم
۱۸	اشرف خانم	محمد رحمان	۲۲۸۶	بشم

۱۳۸۱/۲۳

Examen de Français

Classé 5ème 1933-34

COLLEGE SAINT LOUIS

Année

Mois de

Notes de la Semaine

N	E L E V E S	Mois de					Notes de la Semaine								
		Septembre	Octobre	Novembre	Décembre	Janvier	Mathématiques	Sciences	Histoire	Langue Française	Dessin	Hygiène	Affaires	Conduite	Travail
1	W. J. ...	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
2	...	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
3	...	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
4	...	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
5	...	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
6	...	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
7	...	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
8	...	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
9	...	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
10	...	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
11	...	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
12	...	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
13	...	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
14	...	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
15	...	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
16	...	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
17	...	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
18	...	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10